

CAPUT VII.

De satisfactione sacramentali.

D^Uplex debetur Deo satisfactio pro peccato commisso, una pro culpa, ut est offensa Dei; reparatur enim injuria personæ illata, per satisfactionem, non per restitutionem: altera pro pena, non æterna, quæ simul cum culpa remittitur, sed temporali, in quam pena æterna veluti commutatur à Deo, cùm culpa remittitur. Prima satisfactio fit per actum contritionis, altera autem fit per actus injunctos à sacerdote in sacramento pœnitentia, unde sacramentalis appellatur, & definitur à Tridentino sess. 14. cap. 8. *Actio per quam in sacramento pœnitentia retribuimus Deo compensationem aliquam pro peccato, iuxta sententiam sacerdotis.*

1. Illam esse partem sacramenti pœnitentia constat ex Florentino in decreto unionis, & ex Tridentino sess. 14. cap. 3. idque ratio suadet, hoc enim sacramentum, ut sèpè diximus, est institutum per modum judicij: Sed omne judicium constat ex accusatione rei, sententia judicis, & ejusdem rei punitione: Ergo satisfactio, quæ est pœnitentis punio, est pars sacramenti pœnitentia.

Non est tamen pars ejus essentialis, sed integralis, tum quia punio rei non est de essentia, sed tantum de integrare judicij, & veluti complementum ejus extrinsecus. Tum etiam, quia satisfactio supponit sacramentum jam perfectum & completum essentialiter, cùm supponat gravitatem, quæ est effectus sacramenti, productam. Adde quod, si satisfactio esset pars essentialis hujus sacramenti, sequeretur quod moribundus, omni sensu destitutus, esset incapax sacramenti pœnitentia, cùm nullam satisfactionem implere posset.

2. Illa triplicem habet effectum, nempe remissionem penæ temporalis, ex peccatis jam condonatis relictæ, auxilia quædam supernaturalia ad facilius præcavendum peccata in futurum, & augmentum gratiæ habitualis.

3. Duo primi effectus patent ex eo quod sacramenta novæ legis id efficiunt ex opere operato quod significant: At satisfactio sacramentalis significat penæ ex peccatis condonatis relictæ remissionem, & majore in posterum peccata præcavendi ad facilitatem, quæ ex auxiliis gratiæ provenit: Ergo causat ex opere operato talem penæ remissionem, & auxilia illa supernaturalia ad facilius præcavenda peccata in futurum.

Tertius traditur expressè a D. Thoma 3. p. qu. 90. art. 2. ad 2. ubi sic ait: *Satisfactio confert gratiam, prout est in proposito, & auget eam, prout est in executione, sicut baptismus in adultis.* Ratio etiam id suadet, nam omnis pars sacramenti concurreat ad significandam gratiæ sanctificantem, subindeque ad eam causandam: Atqui satisfactio est pars sacramenti pœnitentia: Ergo significat & causat gratiam sanctificantem; unde cum non possit producere primam gratiam, quia eam supponit per confessionem & absolutionem productam, saltem ejus augmentum ex opere operato causare debet.

Neque obstat quod satisfactio sit tantum pars integralis sacramenti pœnitentia, sicut enim confessio & absolutione, ex eo quod sint partes essentiales sacramenti pœnitentia, producent ex opere operato gratiam essentiali sacramento pœnitentia; sic satisfactio, ex eo quod sit pars integralis, debet

causare gradum perfectionis ejusdem gratiæ quæ ipsam integreret, subindeque augmentum illius.

4. Dices, ergo pœnitens qui in peccato mortali exequitur pœnitentiam injunctam, peccat mortaliter, ponens obicem gratiæ sanctificanti. Sed nego consequentiam, quia licet satisfactio sacramentalis novum gradum gratiæ ex opere operato conferat, eo tamen ipso quod talis gradus non sit gratia essentialis sacramenti pœnitentia, sed tantum ejus complementum, & perfectio integralis, non peccat mortaliter qui tali gradui obicem ponit, sed solùm qui ponit obicem gratiæ essentiali.

5. Ex his colligitur priud, teneti sacerdotem, auditâ confessione, satisfactionem, quæ vulgo pœnitentia appellatur, pœnitenti injungere, & pœnitentem illam acceptare & adimplere; quia tam confessarius, quam pœnitens, tenentur efficere sacramentum pœnitentia integrum. Unde falsum est quod aliqui dicunt posse confessorem & pœnitentem remittere solutionem penæ in aliam vitam; licet enim hoc absoluere, & spectata lege naturæ, verum sit, non tamen in nova lege, & supposita institutione sacramenti pœnitentia, in quo datum est sacerdotibus judicium de peccatis, & penis pro illis subeundis, & præceptum pœnitentibus penas pro illis injunctas subire.

6. Colligitur secundò, sacerdotem teneti injungere pœnitentiam aliquo modo proportionatam gravitati criminum, & eorum multitudini, nisi rationabilis causa excusat: quia ille in tribunal pœnitentia tria agit munera seu officia, non solùm enim est minister hujus sacramenti, sed præterea judicem & medicum agit. In quantum minister, debet efficere sacramentum integrum, subindeque aliquam injungere pœnitenti satisfactionem, cum satisfactio sit pars integralis hujus sacramenti. In quantum medicus, debet vulnera pœnitentis curare, subindeque salutarem, ac morbis animæ sua sanandis convenientem pœnitentiam injungere. Ut judex, debet servare æquitatem, ac ptoinde dignam & proportionatam gravitati & multitudini criminum injungere pœnitentiam. Dixi *nisi rationabilis causa excusat*, quia ex rationabili causa potest interdum confessarius leviores pœnitentiam injungere, ut si pœnitens gravi morbo sit oppresus, si lucretur indulgentiam plenariam, vel si sit periculum quod à confessione deterretur, aut pœnitentiam injunctam non adimpleat. Unde Germon in regul. moral. cap. de pœnitentia, dicit tutius esse cum parva pœnitentia, quæ sponte suscipitur, & verisimilius adimplebitur, ducere confessos in purgatorium, quam cum magna, non implenda, præcipitate in infernum. Et Cajetanus in summa verbo *satisfactio*, ait debiliter disposito pœnitenti, dāndam illi satisfactionem parvulam, ut parvulus ignis foveatur, appositâ paleâ, nec suffocetur, appositis lignis desuper.

7. Colligitur tertio, non posse unum pro altero satisfacere, prout satisfactio est pars sacramenti, benè tamen, ut est compensatio pro pena peccato alterius debita,

Prima pars patet, quia Coneilia definiunt, actus pœnitentis esse partes materiales sacramenti pœnitentia: Ergo actus satisfactorij ab alio eliciti, non sunt apta materia hujus sacramenti.

Secunda pariter non est minùs certa, quia potest unus penam sustinere pro alio, ut ipse à simili pena liberetur. Ut enim in corpore naturali membra se invicem juvent, unum pro alio laborat, bona denique unius toti corpori sunt communia. Ita & membra corporis moralis, cuiusmodi sunt omnes fi-

deles,

CAPUT VIII.

De Sacramento Extrema-Untionis.

DE hoc Sacramento convenienter agimus, in fine hujus Tractatus, quia ex Tridentino, sacramentum Extrema-Untionis est veluti complemētum & consummatio sacramenti pœnitentia; nam sicut istud peccata, ita illud peccatorum reliquias absterget. Quinque vero de hoc sacramento breviter hic declaranda sunt, nimirum ejus existentia, essentia, effectus, subjectum, & minister.

§. I.

Existentia & institutio hujus sacramenti.

1. Extremam-Untionem, quæ solet in Ecclesiâ adhiberi infirmis de vita periclitantibus, verum esse nova legis sacramentum, aperte colligitur ex Scriptura Jacobi 5. ubi sic habetur: *Infirmatur quis ex vobis? inducat Presbyteros Ecclesiæ, & ore super eum, ungentes eum oleo, in nomine Domini, & oratio fidei salvabit infirmum, & alleviat eum Dominus, & si in peccatis sit, remittentur ei.* Quibus verbis Jacobus manifestè describit ritum hujus sacramenti, designando ejus materiam, nempe unctionem; formam, nempe orationem; ministrum, nempe Presbyterum; subjectum, nempe infirmum; & effectum, scilicet alleviationem; id est confortationem adversus difficultates tunc occurrentes, & remissionem peccatorum. Unde ex hoc loco sic licet arguere: signum sensibile, permanenter institutum, cum promissione gratiæ per illud conferenda, est verum sacramentum: Sed Extrema-Untio, prout usurpatur in Ecclesiâ, tres illas conditiones habet: Ergo est verum sacramentum. Major patet, Minor probatur ex prædictis verbis Jacobi, quibus primò declaratur, Extremam-Untionem esse signum extermum & sensibile, cùm dicitur, *Vngentes eum oleo in nomine Domini.* Secundò ejus institutio constans & permanens, quando absolutè dicitur, *Infirmatur quis ex vobis?* quæ verba sine temporis limitatione, Christianis omnibus cuiuscumque sexus dieta esse, patet ex antecedentibus & consequentibus, quæ non minùs ad nos spectant, quæ ad eos qui tunc vivent, neque ullum est indicium restitutions ad solos præsentes. Tertiò promissio gratiæ, mediante illo ritu, ac signo sensibili & externo conferenda, ibidem habetur, cùm subditur: *Si in peccatis es, remittentur ei*, peccata enim non remittuntur, nisi per infusionem gratiæ. Unde Innocentius I. epist. 1. ad Decentium expresse docet hanc Untionem esse sacramentum. Illius etiam meminere Origenes, Augustinus, Chrysostomus, & ante illos Tertullianus lib. 1. contra Marcionem, his verbis: *Nec aquam (Christus) reprobavit, quæ suos abluit; nec oleum, quo suos unxit; nec mellis & lacticis societatem, quæ suos infantat; nec panem, quo ipsius suum corpus representat.* Quibus verbis Baptismi Extrema-Untionis, & Eucharistie mentionem facit.

2. Hoc sacramentum fuit institutum à Christo, & à D. Jacobo solùm promulgatum, ut declarat Tridentinum sess. 14. can. 1. Sed quando nam ab illo fuerit institutum, certum non est, & circa illud varia sunt Authorum placita. Quidam existimant, Christum illud instituisse Marci 6. quando Apostolos ad prædicandum misit, cùm potestate sanandi in-

P. 2 firmos

TRACTATUS QUINTUS.

172. **art. 6.** & constat ex communis sensu & praxi Ecclesiæ, unctiones quinque sensum ubique & constantiter adhibentis, ac diligenter procurantis, ut si Sacerdos deficiat, priusquam eos absolverit, alius unctiones omissas suppletat, ut sic carentur quinque fontes & radices omnium peccatorum.

Forma hujus sacramenti, ex Florentino & Tridentino, in verbis istis consistit: *Per istam sanctam unctionem, & suam piissimam misericordiam, indulget tibi Dominus quidquid deliquisti per visum, & sic de ceteris sensibus. Ex quibus constat, formam hujus sacramenti esse deprecativam; an vero hoc illi competit essentialiter, ita ut indicativa non sufficiat, difficultas est & controversia inter Theologos, aliis affirmantibus, aliis negantibus, hoc illi esse essentialie. Sententia tamen affirmans, multo videtur probabilior, & docetur expressè à D. Thoma hic qu. 29. art. 8. potestque suaderi triplicatione, seu congruentia, quam ibidem assignat.*

Prima est, quia hoc sacramentum confertur moribundis, qui cum sint viribus propriis destituti, indigent orationibus. Secunda, quia hoc sacramentum datut tantum iis qui ex foro hujus Ecclesiæ commigratur sunt in forum alterius vita, & in sola Dei manu ac misericordia requiescent, subindeque commendantur sunt Deo, in cuius forum transirent, & divina misericordia, oratione pro ipsis imploranda est. Tertia, quia per hoc sacramentum preciamur infirmo aliquem effectum, quem non semper expedit illi conferri, ut est sanitas corporis, unde debuit deprecative per hoc sacramentum à Deo peti.

6. Dices, Ecclesia Mediolanensis, & Veneta, utebantur olim formâ istâ indicativâ: *Vn go te oleo sanctificato, in nomine Patris, & Filii, & Spiritus Sancti, ut more militis untili preparatus ad certamen, aereas possis superare potestates.* Ergo forma deprecativa non est essentialis huic sacramento.

Respondeo formam illam esse non indicativam, sed deprecativam, cum enim dicitur, *Vt more militis untili* (Dei scilicet ope & beneficio) *aereas possis superare potestates*, hoc intelligi debet optativè, quasi dicetur: Ungo te oleo sanctificante, optando ut ope divina, possis aereas superare potestates.

§. III.

Subiectum & minister hujus sacramenti.

7. Soli baptizati, adulti, & infirmi, sunt capaces hujus sacramenti.

Primum patet ex eo quod baptismus sit janua ad reliqua sacramenta. Secundum vero, quia hoc sacramentum institutum est ad tollendas reliquias peccatorum actualium, quae non sunt in infantibus. Unde D. Thomas hic qu. 32. art. 4. ad 2. ait quod hoc sacramentum non datur contra reliquias peccati originalis, nisi secundum quod sunt per actualia peccata quodammodo confortata, unde principaliter contra peccata actualia datur (ut ex ipsa forma patet) qua non sunt in pueris. Ex hoc sequitur contra Sicutem, quod si daretur aliquis adulterus, qui nunquam actualiter peccasset, neque ante, neque post baptismum, sicut B. Virgo, esset incapax hujus sacramenti; cum illud institutum sit per modum medicinæ spiritualis supponens morbum, & vulnus peccati, & in ejus forma dicatur: *Indulget tibi Deus quidquid deliquisti per visum &c.* Addo quod, sacramentum Extrema-unctionis, ex Tridentino, est completivum & consummativum sacramenti penitentiae, subindeque supponit subiectum capax

DE EXTREMA-UNCTIONE.

173;

capax illius: At si daretur adulterus, qui sicut B. Virgo nunquam actualiter peccasset, neque ante, neque post susceptionem baptismi, ille esset incapax sacramenti penitentiae, ut de B. Virgine communiter docent Theologi: Ergo & sacramenti Extrema-unctionis.

8. Dices, non habens peccatum originale est capax recipiendi sacramentum baptismatis, ut constat in B. Virgine, quæ fuit baptizata à Christo, licet pèr credatur non contraxisse peccatum originale: Ergo similiter, licet aliquis non peccasset actualiter ante vel post receptionem baptismi, nihilominus esset capax recipiendi sacramentum Extrema-unctionis.

Respondeo, concessio Antecedente, negando consequentiam & paritatem: Ratio discriminis est, quia baptismus non solum institutum est in remedium peccati originalis, sed etiam ut sit janua ad omnia alia sacramenta; unde si quis non haberet peccatum originale, deberet tamen baptizari, ut fieret membrum Christi & Ecclesiæ, eique aditus pateret ad alia sacramenta, ut docet D. Thomas in 4. dist. 6. qu. 1. art. 1. quæstunc. 3. his verbis: *Sanctificatus in uero deber baptizari propter acquirendam characterem quo annumeretur in populo Dei, & quasi deputetur ad percipienda divina sacramenta.*

Sacramentum vero Extrema-unctionis non est janua ad alia sacramenta, sed duntaxat remedium & medicina spiritualis contra peccatorum reliquias, unde qui nullum peccatum commisisset, esset incapax hujus sacramenti.

9. Demum quod soli infirmi sint capaces Extrema-unctionis, constat ex verbis Jacobi: *Infirmatur quis ex vobis? & ex sensu ac praxi Ecclesiæ, nec non ratione D. Thomas hic qu. 32. art. 1. ubi sic discutit: Hoc sacramentum est quedam spiritualis curatio, que per quendam corporalis curacionis modum significatur, & ideo illis quibus corporalis curatio non competit, scilicet sanis, non debet hoc sacramentum conferri. Imò nec infirmis omnibus administrari debet, sed iis solum, qui secundum secundum prudentium judgmentum, in morali vita periculo versantur, quia ut ait idem S. Doctor articulo sequenti: *Hoc sacramentum est ultimum remedium quod Ecclesia posset conferre, quasi immediate disponens ad gloriam.**

10. Etsi vero hoc sacramentum non impunit charakterem, sicut de numero eorum quia iterari possunt, non est tamen iterandum, nisi in diversis infirmitatibus, vel si in eadem, post valetudinem omnino recuperatam, postea per reincidentiam incuratur iterum mortis periculum, ut docet Tridentinum less. 14. cap. 3. de Extrema-unctione.

11. Hujus sacramenti minister est solus Sacerdos, ut constat ex eodem Tridentino ibidem, & ex praxi Ecclesiæ, quæ nunquid hujus sacramenti administrationem alteri quam Sacerdoti commisit. Ratio vero congrua esse potest, quia cum Extrema-unctione sit penitentia consummativa & completa, decet ut non ab aliis administrari possit, quam ab ipsis quorum est ministrale sacramentum penitentiae, nempe sacerdotibus, solus tamen pastor, aut aliis ex eius commissione, illud licet confert. Excipe casum necessitatis, in quo quilibet Sacerdos ex charitate tenetur illud conferre potenti, aut probabiliter eo indigentem.

§. IV.

Effectus hujus sacramenti.

12. Effectus propius & magis principalis Extrema-unctionis, non est remissio peccatorum

III. Pars.

mortalium ex inadvertentia in confessione omisso-rum, aut post illam & communionem infirmi commissorum, ut Bellarminus, Amicus, & alij ex Recen-tioribus existimant. Ratio est, quia Extrema-unctione est sacramentum vivorum, ut docent communiter Theologi, duo tantum sacramenta pro mortuis morte peccati assignantes, videlicet baptismum & penitentiam: Sed sacramenta vivorum non cau-sant per se primò primam gratiam seu remissionem peccatorum, sed consequenter tantum & per acci-dens, ut constat in Eucharistia & Confirmatione: Ergo & extrema-unctione. Unde S. Thomas hic qu. 30. art. 1. postquam dixit, quod homo per hoc sacramentum robatur contra debitatem ex peccato relictam, subdit: *Sed quia hoc robur gratia facit, qua secum non comparatur peccatum, ideo ex con-sequenti, si invenit peccatum aliquod, vel mortale, vel veniale, quod culpem tollit ipsum, dummodo non ponatur obex ex parte recipientis, scilicet etiam de Eucha-ristia & Confirmatione supra dictum est.*

Confirmatur: Sacramentum Extrema-unctionis se habet per modum spiritualis medicamenti: Sed sacramentum institutum per modum medicinæ spiritualis, non est per se primò institutum ad remissionem peccati mortalis, seu ad tollendum illum defectum quo spiritualis vita amittitur; quia sicut medicamentum corporale vitam corporalem supponit, ita spirituale spirituale: Ergo sacramentum Extrema-unctionis non est institutum per se primò ad remissionem peccati mortalis, sed secundariò tantum, & per accidens, ut indicare videtur D. Jacobus, hac forma loquendi conditionali: *Si in peccatis est, remittentur ei.*

13. Remissio quoque veniam non est propius ac primarius seu principalis hujus sacramenti effectus, ut alij existimant; quia ut discutit D. Thomas 3. p. qu. 65. art. 1. ad 3. *Ad deletionem venialis peccati, non requiritur infusione gratia, unde cum in quolibet sacramento nova legis gratia infundatur, nullum sacramentum nova legis institutum directè contra venialia.*

14. Effectus ergo primarius & propius hujus sacramenti, est augmentum gratiae habitualis, ha-bentis jus speciale ad auxilia gratiae actualis, quibus infirmis confortetur & roboretur contra languorem ad operandum bonum, partim ex peccatis praecedentibus, partim ex infirmitate relictum, & ad vincendum Daemonis tentationes, in ultimo illo agone occurrentibus.

15. Colligitur ex Tridentino less. 14. cap. 2. ubi ait quod res & effectus hujus Sacramenti, *gratia est Spiritus Sancti, cuius unitio delicta si qua sunt adhuc expienda, ac peccati reliquias abstergit, & agrot animam alleviat & confortat, magnam in eo divinam misericordia fiduciam excipiendo, quia infirmus sublevatur, & morbi incommoda & labores levius fert, & temptationibus Daemonis calcaneo insidiantis faciliter resistit &c.* Materia hujus Sacramenti, infirmum unitio olei, id rectè significat, cum unctione olei in membra infirmitate languentia, & nervi, consolidentur & roborentur, athleta oleo ungantur, ut ad luctam & certamen se præparent.

Ratio quoque id suadet: Effectus enim proprius hujus Sacramenti est tollere reliquias peccatorum: Sed per reliquias peccatorum nihil aliud intelligi potest, quam prædictus languor & debilitas ad operandum bonum, & resistendum temptationibus Daemonis, in ultimo illo agone occurrentibus: Ergo proprius effectus hujus Sacramenti erit gratia roborans & confortans contra talē languorem. Minor probatur: per reliquias pec-

P 3 catō